

Stanislav Stratiev

Z druhej strany

Stanislav Stratiev
Z druhej strany

Preložil Emil Kudlička

OSOBY

PRVÝ STAREC

DRUHÝ STAREC

TRETÍ STAREC

ŠTVRTÝ STAREC

STARENA

Ďalej účinkujú občania, predavači cukrovej vaty, policajt, obchodník s ďalekohľadmi, cudzinec, chodci.

PRVÝ OBRAZ

Hala. Obrazy. Steny obstavané knižnicami. Antikvárne lustre, koberce, skrine z červeného smreka. V strede sú dvojité, masívne, vyrezávané dvere v barokovom štýle, taktiež z červeného smreka. Sú zavreté. Dvere v hale dominujú, zreteľne sa vynímajú a utkvejú v pamäti. Na proscéniu v barokovom kresle sedí tvárou k divákovi a chrbtom k dverám asi sedemdesiatpäťročný starec. Je zamyslený, na niečo spomína a jeho slová môžu byť rovnako spomienky vyslovené nahlas, ako aj myšlienky.

STAREC. To bolo smiechu... Až sme sa zadúšali... Papagáj vošiel... absolútne skapatý... týmito istými dverami... pravdaže, nie takto celkom zavretými... Nikdy sme ich nezavierali... Vždy boli dokorán... Stále nimi niekto vchádzal alebo vychádzal... nepretržite... Deti boli malé a lozili po dome ako chrobáčky...
(*Pauza.*) Papagáj vošiel, nenávisťne si nás premeral a šiel ďalej... Plietol nohami a potkýnal sa, došiel do stredu haly a tam padol... Zamreli sme... Vstal, našuchoril sa a už istým krokom bodro zamieril ku klietke... Ohromene sme naň pozerali, lebo ešte pred chvíľou bol zdochnutý. Navyše už od rána. Osobne som ho zamietol a hodil do smetného koša... Mal také natiiahnuté nohy, že viac sa ani nedalo... Keď som sa vrátil na obed, najmenší syn ešte vždy plakal. Nie a nie prestať. Zaváňalo to hystériou, preto som mu povedal, že ak prestane plakať, papagája vzkriesim. Myslel som, že zabehnem na trh a kúpim podobného... Syn prestal plakať a nedôverčivo na mňa pozrel... A vtedy vošiel papagáj... týmito dverami.
Tackavo – ale šiel. Rodina na mňa hľadela s bázlivou hrôzou... Mysleli si, že som ho vzkriesil... Keď sme záležitosť rozlúštili, išli sme sa popukať od smiechu. Žena si poplietla fľaše a namiesto vody mu naliala mastiku. Mávali sme vodu v takej fľaši... Papagáj vypil asi pol deci a razom znehybnel... udrelo mu to do hlavičky...

Ležal v smetnom koši do obeda, potom mu to prešlo a zamieril do haly... (*Pauza.*)
To bolo smiechu... Išli sme sa popukať... (*Pauza.*) Nebolo dňa, aby nám nebolo do
popuku...

Sedíme a tvárime sa, že sme zaujatí prácou, ale vlastne počúvame našu
sedemročnú dcéru... Vysvetľuje svojim menším bratom veci zo života... Prinesie z
komory dáždník a ukazuje im ho... „Toto je dáždník!“ vraví. „Otvára sa a zatvára...
Ako dvere... Ale nie je to jedno a to isté. Lebo keď zatvoríš dvere – nikto nemôže
vojsť. Ale keď zatvoríš dáždník – vchádza dážd’...“ My ledva zdržiavame smiech
za novinami... „Jedno aj druhé má rúčku,“ pokračuje. „No, nesmiete si ich
poplietť...“ Vstane a dovlečie odniekiaľ pascu – so starou topánkou v nej. „Pasca a
topánka,“ ukazuje. „Topánka chytá nohy, ale pasca – myš. No nie je to jedno a to
isté. Pretože, topánka pustí nohu... keď ideš spať... ale pasca myš nepustí... Do
pasce sa chytajú topánky a myši. No topánka je jedno, a myš druhé. Topánky
starnú, ale myši nie. Zožerú ich mačky.“ Bračekovia trpezlivo sedia, nič nechápu a
idú nechať oči na sestre... „Ehm, myš nemám... ale... môžem vám ju nakresliť...
Bez hlavy...“

Tu už nevydržíme a rozosmejeme sa... Prísne na nás pozrie... akoby urazene... a
rozchichoce sa s nami... Malí čakajú iba na to a aj oni sa začnú chichotať... To bolo
smiechu... Dvere šli z pántov vypadnúť... Tieto isté dvere... vtedy neboli zavreté
viac ako päť sekúnd... Deti nepretržite... Dvere sme si vlastne nevedomovali...
Stále sme sa smiali, celé roky... To bolo smiechu... (*Pauza.*) Vôbec sme si ich
nevšíkali... Mal som pocit, že tie dvere tam vôbec nie sú... Prechádzali sme ľahko
a voľne... do rozličných priestorov... z jednej izby do druhej... Akoby sme sa
vznášali vo vzduchu... Nebolo nič, čo... Akási ľahkosť... možno mladosť...
Nepripisovali sme dverám nijaký význam... Celé roky som ich nevnímal... Ako
nevnímame dych... Nemali nijaké doplňujúce informácie... skrytý zmysel... nemali
poslanie... jestvovali jedine v lexikálnej rovine... nezasahovali do môjho života...

nechytali stranu... Možno povedať, že som žil bez dverí... Voľný... A, bože, čo sme sa nasmiali... To bolo smiechu!...

DRUHÝ OBRAZ

Všade vládne monotónne pološero. Rozoznávame jedine postavu a tvár starca, ktorý sa nervózne prechádza, z času na čas sa zastaví, aby povedal niekoľko viet, a znova vykročí... Za ním sú nejaké nejasné kontúry, nejaké regály, nejasné predmety, siluety... Nevidieť ich, len s námahou ich tušíme...

STAREC. Sú nezmyselné... nech sa na ne akokoľvek pozeráme... Už samo ich jestvovanie je nezmyselné... Ich pôvod... Som presvedčený, že sú výsledkom náhodného nápadu... minimálnej hodnoty... Smutný omyl... Tragická neuváženosť... Áno, to je to pravé slovo – tragická neuváženosť... Keď mladé ľudstvo nevedelo, čo robí... V nejasných a hmlistých počiatkových dobách... (Pauza.) Nerozumné mladé ľudstvo... Koľko jasných znakov proti jeho jestvovaniu... Nie náhodou sa zrútila veža v Babylone... To bol znak... jasná výstraha... znamenie... Ľahkomyselne nepovšimnuté... nedocenené... nepochopené... (Pauza.) Koľko jasných znamení a všetky nepochopené!... A nemusíme ísť ani ďaleko, stačí si spomenúť na potopu. Noe poslúchol, čo bolo povedané, a zhromaždil drevený materiál a všetko nevyhnutné na stavbu korábu a na piaty deň postavil kýl. Postavil koráb v tvare bárky a na ňu zdvihol dom vysoký stodvadsať lakt'ov, ktorý rozdelil na šesť palúb, a na každom poschodí urobil deväť izieb. Vnútri prebil otvory na odtekanie vody, zvonka ho natrel živicom a vnútro upchal smolou. Naplnil hlinené nádoby olivovým olejom, sezamovým a hroznovým vínom. Naložil rodinu, sluhov, všetky živé semená a okrem toho divé zvieratá, dobytok z poľa a vtáky z oblohy. A zalial smolou dvere.

Prosto a jasne. Nikde ani slova o nich. Niet ich. Nejestvujú. Ani v pokynoch, ani vo výtvoroch. Noemov koráb. Niet ich v božskom pláne. Ktorý je inak presný do detailov. A neskôr ich my vymyslíme a znásobujeme do nekonečna. Všade... Kam len pozrieš... Desiatky. Stovky. Tisícky. Milióny a miliardy...

Pýtame sa – načo sú nám?... Čo nám prinášajú?... Nemôžeme byť bez nich?... Čo nás núti, aby sme ich vo dne v noci vyrábali? Čo je to za ponižujúca závislosť?... Vari sú ako vzduch alebo ako chlieb?... Tvrším, že sú úplne zbytočné. Nepotrebné. Rudimentárne výrastky. Parazity. Tisíce ľudí žijú bez nich a sú šťastní... *(Pauza.)* No nie všetci. Množstvo ľudí je zaslepených ich leskom. Ich klamlivou hĺbkou. Ich zdanlivou hladkosťou. Ich priezračnosťou. Ich falošnou perspektívou... Vedia priviesť do omylu... Pripútať k sebe... Prinútiť ťa, aby si uveril, že pozeráš len cez ne... sú čisté ako slza a chladné ako ľad... Nikdy som sa nestretol s niečím úskočnejším... A dvojtvárnejším... A robia sa, že sú najlepším priateľom... *(Pauza.)* Nechcem ani len vysloviť ich meno... Keby to záviselo odo mňa, tento pojem by som vypustil zo slovníkov... Zakázal by som, aby ich hlásky rozkmitávali vzduch... Všetky dvere by som zrušil... Bez výnimky... *(Pauza.)* Pre ne nemôžem využiť izbu... Stále sedím v komore alebo sa zatváram v kúpeľni... Kde je veľmi vlhko... A kvapká kohútik... Vlastne, prvých pätnásť minút si to nevšímaš... No potom... nevydržia ti nervy... V komore nie je kohútik, ale tam sa nedá byť dlho... Je tam tma a tmu neznášam... Dobiedzajú do mňa myšlienky... No inak sa spotrebúva veľa prúdu... A zakázali mi rozsvietiť lampu... *(Pauza.)*

Keby ich nebolo, mohol by som sa pokojne prechádzať po izbách. Vyťahovať knihy jednu po druhej z knižnice. Alebo si pri stole napchávať fajku. V hale. Alebo neotáčať celý čas kreslo chrbtom... *(Pauza.)*

Som toho názoru, že sú nedomyslené aj z architektonického hľadiska... Porušujú celok!... Prederavujú podstatu! Deformujú jednotu!... A v mene čoho?

Aby sa urobili OKNÁ!...

Vari má mravenisko okná?... Alebo včely, najorganizovanejšia štruktúra, ktorú príroda utvorila! Naozaj je nepochopiteľné, prečo človek zrazu zachcel mať okná!...

Aby mohol dnu vniknúť vietor, dážď, chemické čiastočky, zvuky električky, benzín, hluk áut, trumpiet, insekty, osy, muchy a motýle, šupky z jablák a ohorky, lietajúce zdrapy papiera, prach, chumáčiky z kvitnúcich topoľov, poskakujúce vrabce, popol, fenoly a hmla, zlodeji, záletníci, spara, ľudské škreky a brechot psa, uschnuté lístie, kôstky z olív.

Aby si pri všetkom bral do úvahy okno... Aby si ho mal vždy na zreteli...

Nevypustil z hlavy... „Pri okne nemôžeš byť, prechladneš...“ „Okno je na nesprávnej strane...“ „Naše okno má výhľad na more...“ „Odstúp od okna...“ „Nedávaj ho práve pod okno...“ „Keď sa zobudíš a pozrieš, zisti cez okno...“

Aký smutný údel... Idiotské tyranstvo, dobrovoľne natiahnuté na šiju... Celkom pokojne sa zaobídeme aj bez okien... Príroda ich nepotrebuje... Od nepamäti líščie nory, jaskyne, bútl'aviny, iglu, hniezda, úkryty a obydlia, jurty, vigvamy a neviem, čo ešte všetko, nič nepozná okná... A to sú pravzory... Modely matky prírody...

(*Pauza.*) Všade, kde vidím, odstraňujem slovo „okno“ ... Nožom, nožnicami, klincom, nechtami... Zoškrabem ho alebo aj začmáram... Keby to záviselo odo mňa, tak by som ho všetkým vymazal z pamäti... sám pojem... a jeho miliónové aplikácie... (*Pauza.*) Rozsvietim na chvíľu lampu... V tejto komore je tma ako v rohu... A myšlienky ma celkom pohltia... Rozsvietim, len na chvíľočku...

TRETÍ OBRAZ

Ulica. Dav chodcov. Postupne sa zjavujú predavači, obchodníci s ďalekohľadmi a policajt. Väčšina občanov má hlavy obrátené dohora, k osemnástemu poschodiu, ktoré nevidíme... Do davu sa zapletie človek s kufrom, zrejme cudzinec... človek

odinakial'...

CUDZINEC. Čo sa tu robí? Prečo sa tu zišlo toľko ľudí?

CHODEC. Nevidíte? Chcú zhodiť starca.

CUDZINEC. Starca?! Odkiaľ ho chcú zhodiť?!

CHODEC. Zhora. Pozrite: šestnásť, sedemnásť, z osemnásteho poschodia.

CUDZINEC. Ale to je príšerné!...

BIZNISMEN. Ďalekohľady, binokle, farebné, trojrozmerné... Pokochajte sa zblízka padajúcim starcom!... Využite prechodné zníženie cien!... Môžete si ich aj vypožičať!... Žiaci a študenti majú zľavu!...

OBČAN. Prosím si jeden. Trojrozmerný. (*Obchodník sa zastaví a podáva mu ho.*)

POLICAJT (*pribehne*). Občania, nestojte presne pod starcom! Spadne vám na hlavy a na vine bude zas polícia!... Rozíd'te sa, čo ste ešte nevideli vyhadzovať starca!...

2. OBČAN. Pozrimeže, ako pevne sa zakvačil.

3. OBČAN. Stavím sa, že nevydrží viac ako dve minúty.

2. OBČAN. Ak sa neodtrhne rímsa, ten vydrží aj sedem. Len pozrite, aký je šľachovitý.

3. OBČAN. Stavíš sa?

2. OBČAN. O päť tisíc. (*Podávajú si ruky a uzavrujú stávkku.*)

3. OBČAN. A to je zas kto? V okne, vedľa neho...

2. OBČAN. Z miestneho úradu. Zisťuje, či zaplatil dane. (*Pozerajú nahor.*)

PREDAVAČ (*prichádza so všetkými náležitosťami*). Cukrová vata, slnečné okuliare, slnečnicové semienka, skladacie stoličky... Slnečníky...

3. OBČAN. Tí myslia len na dane. Namiesto toho, aby sa postarali o služby na vyhadzovanie... Máš ho vidieť... príbuzní sa musia sami postarať...

2. OBČAN. Kto dnes myslí na občanov...

OBČAN. Počuj, tento ďalekohľad, tak sa mi vidí, že nie je trojrozmerný!

(Dohaduje sa s obchodníkom ďalekohľadov.)

FOTOGRAF. Fotka na pamiatku s padajúcim starcom! Snímky z polaroidu. Záber s pozadím padajúceho starca!...

POLICAJT *(znova sa ukáže)*. Rozíďte sa, spôsobujete dopravnú zápchu... Rozíďte sa...

4. OBČAN. Prepáčte, pán policajt, ale miestny úrad predsa navrhol zozbierať všetkých starcov, ktorí sú na vyhodenie, odviezť ich v nedeľu na štadión a pred zápasom to vykonať skupinovo. Aby sa predišlo dopravným zápcham.

POLICAJT. Áno, ale tamtí zo Športky sa postavili proti. Oni sa chcú venovať tejto činnosti... Rozíďte sa!...

ŠTVRTÝ OBRAZ

Fasáda výškového domu. Asi v strede, na siedmom poschodí, stojí zvonku na jednej podokenici starec, drží sa, o čo sa dá. Je nad roztvorenou priepasťou. Dolu pod ním plynie každodenný život – ponáhľajú sa chodci, deti sa preháňajú na gul'ôčkových korčuliach, uháňajú autá, zo stojaceho nákladného auta skladajú debničky s vínom, túlavý pes pretína ulicu...

STAREC. Podľa predpovede malo byť bez vetra... Iba mierny pohyb vzdušných vrstiev... Aký mierny – to je otázka. Ale tak sa mi vidí, že chceli povedať bezvetrie... absolútne vylúčenie vetra. No poistili sa... Meteorológovia sa vždy poisťujú... To, čo cítim, by nepohlo ani vázkou... Mierny vzdušný prúd – to je presný výraz. Pritom na siedmom poschodí... Ale dolu určite vôbec nie je vietor. Ba je až príjemne – nerozhodáva ma, ale hladká... Nikdy som nepredpokladal, že z vonkajšej strany okna môže byť tak príjemne... *(Pauza.)* Nuž hej, troška mi strpia

ľavá ruka... ale to je prirodzené... v mojich rokoch. Pravej alebo nič nie je, alebo ju vôbec necítim. Ale nohy, môžem povedať, že sú vo výbornom stave... Vždy som bol silný v nohách... V škole som vyhrával všetky cezpoľné behy... Aj na univerzite... Cítim, že ich mám iba troška teplejšie než zvyčajne... Čo je napokon lepšie. V tomto miernom vzdušnom prúde človek môže prechladnúť... Od nôh sa najľahšie prechladne... *(Pauza.)* Vždy som veril vo svoju rodinu. Ba možno povedať, že som na ňu hrdý. Áno, nikdy sme neboli ako druhí... Jestvovala medzi nami pripútanosť... áno, to je to presné slovo, neobyčajná vzájomná pripútanosť, nemohli sme žiť jeden bez druhého... a tá nežnosť... o ktorej sme nikdy nehovorili... No cítili sme ju. Vyžarovala... prúdila... Dokonca aj z nábytku... z bielizníka... zo záclon. Vždy som ju pociťoval... A bol som na ňu hrdý... Tak aj teraz: druhých starcov vyhadzujú... ako hrušky... z okien, balkónov... ba aj z kuchynských dvier... kým ja nie som vyhodený... Ani najmenej... Som len vystrčený, absolútne pozorne, dá sa povedať, že synovsky, na druhú stranu okna... A okno je zatvorené... Pravdaže, s nevyhnutnou úctou... Ktorá prináleží rodičovi... Nijaké trieskanie alebo zabuchnutie pred nosom... Možno povedať, že absolútne nehlučne... Nech sa hovorí, čo chce, ale krv nie je voda... Ba ani len nemožno povedať, že som vonka. Len som z druhej strany... Ale pre osu, ktorá teraz lezie po opačnej strane, je „druhá strana“ vnútri... Koniec koncov, to sú dve strany tej istej veci – okna. Vnútri, vonka – to je veľmi relatívne... Závisí to od uhla pohľadu... Osa by dala všetko, aby bola na mojom mieste... *(Pauza.)*

Dôležité je, že mám právo voľby... Môžem visieť, ale môžem aj skočiť... Ja rozhodujem... Môžem si takto visieť, povedzme, pätnásť minút... Alebo päť... Alebo pol hodiny... Závisí to len odo mňa... To je sloboda, vlastne – právo voľby. Právo rozhodnúť sa. Ja ho mám. Teda som slobodný. Uvažujem o veciach... bez toho, aby som sa náhlil... zvažujem „za“ a „proti“... rozhodujem sa... Všetko závisí odo mňa... Osud mám vo vlastných rukách. Koľko ľudí sa môže pochváliť, že

všetko závisí od nich?... *(Pauza.)*

Na jednu nohu mi začína byť troška chladno... mal som si obuť papuče... No zároveň je dobre, že som si ich neobul... Ťažili by ma... O pol kila viac... Mám šťastie, že nie som tučný... Ruky by ma neudržali... Vždy som mal dobrú látkovú výmenu... Môj organizmus spaľoval všetky tuky... Pravdaže, s jedným som to nepreháňal... *(Pauza.)* Čo je to za krik?... Náhle prestal... Niekoho vyhodili z okna... V druhom vchode... Hlas sa mi zdal povedomý. Nuž hej, bol troška napätý, ba, možno povedať, rozrušený... Ale nie natoľko, aby som ho nepoznal... Môj priateľ z vchodu B... Vždy bol citovo založený... V našich rokoch prehnane emócie škodia... Určite sa rozrušil, keď otvárali okno... Nevládal to potlačiť... *(Pauza.)* Nie, to nemôže byť dážď, určite sa mýlim... Obloha je celkom čistá Človek sa už nemôže spoľahnúť ani na predpoveď... Nehovoriac o tom, že môžem prechladnúť, no mokré má väčšiu hmotnosť ako suché... Hoci, zase nie je zlé z času na čas sa ochladiť... Troška vody ešte nikomu neuškodilo. Nesmieme zabudnúť, že človek pozostáva zo sedemdesiatich piatich percent vody, život vzišiel z vody... Prestalo... Zrejme na horných poschodiach polievali kvety. Otvorili okno a vystrčili krhlu... Ak bol v izbe starec, určite sa znepokojil... Nech by bol človek akokoľvek vyrovnaný, keď sa otvorí okno, nemôže zostať pokojný... Nohy sa ti podlamujú... Srdce bije v sluchách... Mozog sa rozpáli... Je to tak, niektorí si na to neprivykli... Ako keby bolo humánnejšie hodiť nás do starobincov... Život sa stal zložitý, nemôžu sa už starať o starcov... Dôchodok stačí na tri dni... Ak nie si generál, vôbec nemôžeš vyžiť... Naše deti nerozmýšľajú ako my. Ani my nerozmýšľame ako ony... Majú svoje deti a ich deti – svoje... A nikdy nemajú čas. A nie je oveľa civilizovanejšie vyhodiť ťa z okna, než sa máš trápiť v domove dôchodcov... Alebo trápiť svoju rodinu... Nie sú oveľa morálnejší Eskimáci, ktorí nechajú starého človeka, keď je už na ťarchu, medzi ľadovcami... ľadovým medvedom... A potom, tento zákon vôbec nezaväzuje. Máme absolútnu slobodu... Každá rodina môže

konat', ako uzná za vhodné... Môže vyhodit' starca z okna, ale môže ho aj nevyhodit'... Ako moja rodina. Mňa len premiestnili, aby som žil na druhej strane okna... *(Pauza.)*

Samozrejme, tento stav nemôže trvať večne... Ale čo je na tomto svete večné? Nemôžeš večne sedieť v kresle, v papučiach a listovať večerník... V istej chvíli sa aj to skončí... Prečo by som sa mal potom znepokojovať viac ako druhý, čo si sedí v kresle a fajčí cigaru?... Najmä v mojich rokoch. Nie som na tom rovnako ako akrobat, čo chodí po lane? Môže každú chvíľu spadnúť... Ale môže aj nespadnúť... Väčšina akrobatov chodí po lane úžasne dlho... *(Pauza.)*

To, na čo sa naozaj ťažko zvykne, je jednotvárnosť... Jeden a ten istý kúsok oblohy, dva vykrojené komíny na dome oproti a drapľavý povrch podokenice... Ani holuby, ani kominári... Šedivý, nudný, zachmúrený obraz... Nič živé pred očami. Dolu sa nepozerám, človek sa má pozerat' dopredu... Samozrejme, odsúdenec na doživotie vidí zo svojej cely omnoho menej... A bude to vidieť oveľa dlhšie... Pritom ja môžem každú chvíľu všetko zmeniť... Všetko je v mojich rukách... Doslova... Nikdy som nemyslel, že moje ruky môžu toľko vydržať. Je pravda, že si ich už necítim a neviem, čoho sa vlastne držia, ale do včera som – síce s ťažkosťami – listoval aj v novinách... Aj život na druhej strane má svoje prednosti... Človek sa zocel'uje... Vypracúva si vlastnosti, ktoré mu môžu byť potrebné neskôr... v živote... *(Pauza.)*

Myslím, že mi chýbajú len noviny... Možno existuje nejaký spôsob, ako by som ich mohol dostávať... Letecká pošta... Nie je to jej poslanie – dodávať poštu ľuďom, ktorí sú vo vzduchu... No prísne logicky vzaté, jej poslaním by malo byť presne to... Kto v sobotu vyhral?... *(Pauza.)* Čaro života niekedy tkvie v tom, že sa nič nemení... Visíš si takto na slniečku, mierny vzdušný prúd ťa hladká, prižmuruješ oči... a rozmýšľaš. Ale keď sa zamyslím, zdá sa mi, že vzdušné prúdenie nie je také mierne... Áno... silnie... To je už ozajstný vietor... nech by ho v

predpovediach volali akokoľvek... Bezvetrie a podobne... Je dôležité, aby ma silno nerozhojdal. Nenávidím hojdačky... Od detstva mi býva zle na každej hojdačke... Hrozne ma rozbolí hlava atakďalej... Hojdám sa ako kyvadlo... Z fyziky viem že amplitúdy sa skladajú. Zato však vietor je teplý... Zdravotné prevetranie... Ako keby bol človek v Alpách... v lete... Lúky... plesnivce... Mám rád teplý vietor... samozrejme, za podmienky, že sa nezmení na uragán... Nenávidím krajnosti... a teda – ani uragány... Ale nepočul som, aby v tejto časti sveta fúkali ktovieaké uragány... Pravdaže, všade sa vyskytujú premeny... každý deň... vôbec by som sa nečudoval, keby dofičalo nejaké tornádo... Napriek všetkému sa klíma mení najpomalšie... Tajfúny sú konzervatívne... Prestalo... Vyzerá to tak, že to bol iba poryv... vetra... Vzduch sa zohrial a rozšíril... Zbavil ma ducha... (*Pauza.*) Mal by som skočiť?... Mám rád lietanie... Ikaros bol vždy moja mladícka túžba... Perá, ľanové nite a vosk... A letíš k slnku... Vlastne, najodvekejšou túžbou človeka je lietať... Ikarov otec Daidalos, ktorý zhotovil krídla, bol veľký človek... (*Pauza.*) Túžba lietať... Ako mám k nej blízko... Len málo ľudí ju malo tak na dosah... Šťastie je práve v tom – dosiahnuť svoju túžbu... Ktorá je aj túžbou celého ľudstva... To sú veľké slová... Skutočnosť je jednoduchšia – letíš a hotovo... Netreba pátos... Ani ozdobné prívlastky. Všetko kazíme slovami... Prosto leť... netreba slov... A túžba sa ti splní... Tak... Pusť sa... A teraz leť...

PIATY OBRAZ

Starec je v nebi. Blankyt, priezračný vzduch, plávajúce oblaky...

STAREC. Mám mávať rukami... To asi bude smiešne... Nemám prečo hrať sa na búrliváka... Starý som už aj za čajku... Neviem, kam podiet' ruky... Ani ich skrížiť, ani si ich vopchať do vreciek... Nohy treba mať natiahnuté, to je mi jasné... Videl

som, ako to robia albatrosy... Napnuté a mierne smerujúce dozadu... ale čo prsty... Lenže albatrosy majú blanu...

Nuž, každý má svoj problém... Keď nemáš blanu, aspoň rob plavné kruhy...

Nepadaj ako kameň... Plavne... To je zaujímavé, aký riedky je tento vzduch... Keď sa človek naň díva, vyzerá oveľa hustejší... Predsa len, musím mávať rukami... strácam výšku... Širšie a rytmickejšie... Je zaujímavé, ako letia albatrosy... Či sa do toho dostanú už na prvýkrát... Pretože mne to nejde... Na ne možno nepôsobí zemská príťažlivosť... Rýchlosť je úmerná hmotnosti štvorca... zdá sa mi, že tak znel vzorec... Ehm, nuž na mňa pôsobí... (*Pauza.*)

Pokús sa chytiť nejaký vzdušný prúd... aby ťa niesol... Pretože toto ťažko nazvať letom. Ľahko sa to povie – chytiť vzdušný prúd. Ale kde ho vziať?... Mám pocit, že všetky vzdušné prúdy sú na druhom konci sveta... Tak je to so všetkým na tomto svete... Na jednom mieste sa sústreďujú všetky vzdušné prúdy, a inde niet po nich ani stopy... (*Pauza.*) Nefilozofuj, ale leť... A nemusíš letieť až tak ako albatros... stačí ako nejaký menší vták... napríklad lastovička... Lastovičky sú veľmi sympatické... A veľmi užitočné... A križujú vzduch celkom tak ako ja... (*Pauza.*) Otázka je, či ho ja vlastne križujem. A kam idem?... (*Pauza.*) Tak alebo inak, odchádzam do neba... V každom prípade... Kam odchádzajú všetci... Smer ma nemusí znepokojovať. O ňom je rozhodnuté od prvopočiatku. Horšie je, že lietanie akosi pokríváva... Neda sa povedať, že sa mi darí... Mať tak blanu... (*Pauza.*)

Dobre, upúšťam aj od lastovičky. Nemusím robiť rekordy... Sme predsa na začiatku lietania... Stačí povedzme vrabec... Vták s charakterom. Neletí ktovie koľko, ale presne koľko treba... Vrabec vlastne poletuje... Veľmi vhodné... Zdá sa mi, že to bude v mojich silách... Poletuj... Prosto poletuj a všetko bude v poriadku... Nemusíš robiť široké plavné kruhy... ani letieť strmhlav... Prosto poletuješ... To je celkom v tvojich silách... (*Pauza.*) Preboha, rob niečo, nesprávaj

sa ako nelietajúci vták... ako kivi... alebo nejaký holub dodo... ty si vták... malý, ale... lietajúci... Na lietanie treba najviac odvahy... ostatné prichádza samo... Prosto mávaj častejšie krídlami. Nespoliehaj sa na nijaké stúpajúce vzdušné prúdy. Aké máš ty šťastie, natrafiš na klesajúci... Môže byť jediný naokolo, no nepochybné naň nad'abíš.. Určite som naň natrafil ešte na samom začiatku, pretože sa prepadávam stále dolu... Mávaj, aby ťa parom uchytil... Let'... let'... Nepadaj...
(*Pauza.*)

Letím!... Ja letím!... Je to na neuverenie, ale letím. Cítim, že sa stávam ľahším... som ľahký ako pierko... Moje kosti sa stávajú dutými, naplňajú sa vzduchom... Aj teplota sa mi zvyšuje... ustáľuje sa na štyridsiatich dvoch stupňoch... ako majú vtáky... ó, Bože... vpredu sa mi vytvára hrudný hrebeň... o ktorý sa pevne prichytávajú krídla... a tenkostenné vzduchové mechúriky mi naplňajú pľúca... Narástlo mi perie... A jemná elastická blana mi obopína prsty... Ó, Bože... držím sa vo vzduchu úplne stabilne... (*Pauza.*) Čo je toto ružové... vpredu... Zobák... no, kde sa vzal? Ó, nie... to je môj zobák... A čosi chrapľavé mi naplňa hrdlo. Azda len nekrákam?!?! Vari len nerozrazím ticho neba vtáčím škrekom?!?
Krra-aaa-aa-a-a-a-a-a!... Aj ja som sa zježil od tohto vtáčieho kriku... ktorý sa zo mňa vydral. Tak štekajú albatrosy... Rozrážajú vzduch v zúfalstve a samote... Niečo ma bleskurýchlo nadnieslo hore... vzdušný prúd... teplý vzduch... hore, ešte vyššie, ani len krídlami nemávam... iba ich mám rozťahnuté... Zbohom!... Hľadajte ma na vtáčích cestách!...

ŠIESTY OBRAZ

Chudobne zariadená izba. Obyčajná drevená stolička, na ktorej sedí starena. Fotografie troch chlapcov na stenách. Takmer nič iné dnu nie je. Stôl. Skriňa.

STARENA. Susedia sú dobrí ľudia, ibaže oni majú svojich starcov... A príbuzní im tiež nedajú pokoj... Neprejde deň, aby ich niekam nezavolali... Pre mňa im nezostáva čas... Nevyčítam im to... Život je čoraz ťažší... A ak máme byť spravodliví, to je robota miestneho úradu... Nie susedov... On sa má starať o občanov... Za čo platíme dane... Ale miestny úrad len sľubuje... Slová... Sľuby... Propagandistické akcie, na ktoré vydáva milióny, a nakoniec zachraňujú nejakého túlavého psa... Jednostaj nemajú peniaze... Zakaždým zoškrtávajú rozpočet. Celé roky poskytujú mizerné služby... Stále jedno a to isté... Nepretržite sľubujú, že proces zmechanizujú. Ak sú na obzore voľby, ukazujú schémy rozličných eskalátorov a bežiacich liniek... Raz dokonca ukázali aj prototyp... Ale nikto nevidel jeden-jedinký fungujúci... Ani sme o takom dačom nepočuli... Ak toto nie je šarlatánstvo... (*Pauza.*) Som človek trpezlivý, ale pohár sa už prelieva... Päť rokov som v zozname na miestnom úrade... Figurujem tam ako krajne naliehavý prípad. A môj prípad je naozaj taký... Tvrдили, že ľudí na tomto zozname vybaví do dvoch týždňov, najneskôr do mesiaca... Máš ho vidieť... Pretláčajú svojich ľudí... Jednostaj sa nájde niekto, čo má blízko k miestnej správe... Vybaví blízkych a sú tu voľby, táto strana padne a miestny úrad obsadia iní. A oni vybavujú záležitosti svojich blízkych. To sa už nedá vydržať... Ak si veľké eso alebo máš peniaze, jednoducho si kúpiš, čo potrebuješ... Alebo sa ľudia z miestneho úradu dostavia v najkratšom možnom čase... Nie som veľké eso, to je pravda... Ani moji rodičia neboli... V celom našom rode nie je človek, o ktorom by sa dalo povedať, že je kapacita... A čo z toho? Som vdova, človek ako všetci ostatní... Týmito dvoma rukami som vychovala tri deti a nikto nemôže povedať, že by im niečo chýbalo... Akú mám vinu na tom, že všetky tri odišli do Ameriky?... Nechcem nič viac, len aby zaobchádzali so mnou ako s človekom... (*Pauza.*) Ale zdá sa, že v dnešných časoch je to nemožné... Kvitne nespravodlivosť. Ak máš peniaze, do troch dní je všetko vybavené... Ale takí ako

ja čakajú celé roky... Chudobní sú chudobní. Taká korupcia sa rozmohla, že sa čudujem, že pánboh nezničil toto mesto do základov... Ako Sodomu...

Nikomu na druhom nezáleží. Sú v stave viesť púnske vojny pre nejaký lišajník, ktorý ide vyhynúť, ale obyčajnému človeku nikto nevenuje pozornosť... Keď si niekto vybaví, aby ho vyhodili, momentálne zabudne na druhého. Ľudskosť, ak vôbec niekedy bola, dávno vymrela... O morálke ani nehovoriac... Každý boží deň vyhadzujú desiatky starcov z okien, ale na mňa si nikto nespomenie... Vari mám sama vyskočiť?... Pritom vyhadzujú oveľa mladších... Darmo je zákon o vyhadzovaní z okien, všetko sa vybavuje po známosti... A ja len čakám... Že príde krásny princ a vyhodí ma. Mojich priateľov vyhodili už dávno, ja stále čakám... Naozaj som posledná naivka, keď ešte vždy verím, že miestny úrad si splní svoje povinnosti... Kedy spravil niečo pre daňových poplatníkov?... A jeho pracovníci majú astronomické platy... vždy to tak bolo – jedných vyhadzujú, druhých nie...
(*Pauza.*)

A naozaj nemám čo ponúknuť... okrem starých fotografií v škatuli... Obrúčku... nekompletné a poobíjané servisy... a sedem pohľadníc z Ameriky... so starými dátumami... A ešte môžem čakať, ak by sa niektoré z detí vrátilo... Ale to sotva... Neohlásili sa už celé roky... A možno... keby predsa... Možno sa vrátia na Vianoce... Aj ony zostarli... Bude snežiť... všetko bude biele... A ony prídu... Alebo aspoň jedno z nich... Bože, to bude nádherné!...
A vyhodí ma!...

Stará žena naďalej sníva, zahľadená do času, ktorý sa minul, alebo ktorý príde, svetlo okolo nej postupne slabne a ona sa stratí ako sneh, o ktorom sníva.